

Kultur for lesing

Trude Hoel

Kultur for lesing i barnehagen handler for mange av oss om hvordan lesing er tatt opp som tema i planer som gjelder for barnehagen. Vi tenker på at lesing er en ferdighet som det tar år å lære seg, og at lesing i barnehagen forutsetter voksne formidlere. Vi tenker også på at det er viktig å ha noe å lese i, og noen av oss vil minnes egne tidlige leseopplevelser: En bestefar som var flink til å lese folkeeventyr eller en voksen i barnehagen som brukte god tid på å fordype seg i Elsa Beskows vidunderlige illustrasjoner i *Puttes eventyr i blåbærskogen*.

Lesing og leseaktiviteter har en tydelig plass i Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, særlig innenfor fagområdet "Kommunikasjon, språk og tekst". Her står det blant annet at "Barnehagen skal bidra til at barna får et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler og som inspirasjon til fabulering og nyskaping" (s. 34).¹

Lesing er en ferdighet som formidles av voksne, og tilgang til aktuelle barnebøker er en forutsetning. Men en kultur for lesing er enda mer! Kultur for lesing handler om at livslang lesing kan få god drahjelp av lesevaner som etableres allerede i førskolealder. Kultur for lesing handler om kunnskaper om skriftspråket som barna tilegner seg før den formelle leseopplæringen i skolen tar til.

Kultur for lesing handler om å se verdien av å kunne lese og skrive og bygge opp forventninger og motivasjon til selv å lære. Kultur for lesing handler om å ha positive holdninger til lesing og skriving, gode erfaringer med lesing og skriving og nysgjerrighet på tekst. Kultur for lesing handler også om at vi skal legge til rette for leseaktiviteter, og vi skal legge merke til og verdsette leseaktiviteter. Barnehagen er en kulturskapingsarena og har dermed en viktig oppgave i å skape en levedyktig kultur for lesing.

Å skape en kultur for lesing er en balanse mellom voksenstyrte og barneinitierte aktiviteter. For selv om den formelle lesekompetansen ligger hos de voksne, iverksetter

---

barna egne aktiviteter basert på leseaktivitetene de har tatt del i. De bearbeider og utvikler kunnskaper og erfaringer fra leseaktiviteter i samlek med andre barn: De leker Pulverheksa, tegner Tigli med snopehåret, leker høytlesing i rollelek, kopierer ordbilder, "skriver" egne tekster eller "leser" stille for seg selv. Barnas egne leseaktiviteter viser hvor viktige barnehagepersonalet er som formidlere og rollemodeller.

Ole (2,10) og Nina (2,1) sitter på potte med hver sin bok. Ole ser at bjørnen i boka er lei seg, og jeg (den voksne) leser boka høyt for Ole. Etterpå snur Ole seg til Nina og spør om han skal lese for henne. Ja, det vil hun, og Ole snur boka og forteller om bjørnen som er lei seg fordi han ikke har noen venner. Etterpå tar Nina sin bok og "leser" for Ole om en liten "gakk-gakk" i egget.

Denne hverdagsfortellingen fra en samarbeidsbarnehage beskriver mer enn pottetrening. Den gir oss innblikk i en kultur for lesing blant de yngste barnehagebarna. Den voksne er en observant formidler som utnytter den stunden da barna sitter rolig og viser interesse for bøker. Under lesingen er den voksne en modell for barna. Leseaktiviteten får umiddelbare ringvirkninger når Ole rett etterpå går inn i rollen som formidler for Nina, og Nina deretter formidler en helt ny bok for Ole.

Språk og leseaktiviteter

Det er åpenbare sammenhenger mellom leseaktiviteter og arbeid med barns språk: Barn lærer språk i samspill med andre, i situasjoner der språk og handling har en funksjon sammen. Derfor er det viktig å legge til rette for aktiviteter og arenaer som inviterer til språklig samspill, som høytlesing, fortelling, samtaler, lek med skriftspråk, rim, regler og spill. Leseaktiviteter som høytlesing og samtaler om litteratur, gir opplevelser og umiddelbar glede. I tillegg ligger det stor verdi nettopp i den språklige samhandlingen som lesingen fører med seg.

I hverdagsfortellingen nedenfor kan vi blant annet se at den voksne formidleren er oppmerksom på hvordan hun bruker språket når hun leser høyt, og hvordan hun legger merke til at de jentene som ikke er direkte involverte i leseaktiviteten, likevel deltar.

Jeg sitter i sofaen og leser "Thomas kler seg ut" for Tonje og Olaug. Mona og Sara sitter ved lille bordet og pusler. Mona og Sara gjentar enkelte av setningene/deler av setningene jeg leser. De er opptatt med sitt, men hører tydeligvis etter hva som leses også. Jeg prøver å være litt bevisst på hvordan jeg leser.

Gutter, jenter og lesing

Leseundersøkelser som blir gjennomført i skolen viser at gutter leser dårligere enn jenter og at gutter ikke liker like godt å lese som jenter. Hvorfor er det slik?

Systematisk arbeid med språk i barnehagen har svært mye å si for barnas tidlige leseopplæring, men mye tyder på aktiviteter som åpner for språklig samspill ofte blir presentert som frivillige aktiviteter for barna: De som ikke vil lese kan sykle! Observasjoner fra barnehager kan tyde på at de som ikke velger leseaktiviteter ofte er gutter. "Guttene blir lest for i tilrettelagte situasjoner, og de er innom frivillig lesing hver

uke, men ikke hver dag,” forteller en barnehagelærer. Dette skaper forskjeller. Kan vi fortsette med å akseptere at mange gutter får mindre erfaring med lesing enn jenter?

Tendensen til at jenter inngår i flere språkaktiviteter i barnehagen enn det gutter gjør, er urovekkende.² Resultatet kan være at gutter har færre positive erfaringene med lesing som grunnlag for leseopplæringa enn det jenter har. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver understreker at ”Gutter og jenter skal ha like muligheter til å bli sett og hørt og oppmuntres til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen” (s. 10).¹ Målet er å etablere en kultur for lesing for *alle* i barnehagen. Derfor kan vi ikke la alle leseaktiviteter være valgfrie.

---

² <http://lesesenteret.uis.no/article.php?articleID=97369&categoryID=12719>

¹ Kunnskapsdepartementet (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. (http://www.udir.no/Upload/barnehage/Rammeplan/rammeplan_bokmal_2011nett.pdf?epslanguage=no)